

Nr 73

Utlåtande i anledning av väckt motion om reducering av den negativa margineffekten av vissa sociala förmåner.

Andra lagutskottet har behandlat en inom andra kammaren, till lagutskott hänvisad motion, nr II:445, av herrar *Norrby* och *Ståhl*, i vilken hemställts "att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla att en allmän översyn snarast göres av bestämmelserna för sociala förmåner så att negativa margineffekter av det slag som exemplifierats i motionen reduceras eller om möjligt elimineras".

Motionen

I motionen anförs bl. a. följande:

De flesta inkomstprövade sociala förmåner ger en gränsfalleffekt som kan kallas "negativ marginalinkomst". Då en förmånstagare genom nominell eller fiktiv ökning av sin förmånsgrundande inkomst passerar den övre gränsen för den aktuella förmånen blir ibland minskningen i förmånen större än nettoinkomstökningen (realinkomstökningen efter marginalsatt). Liknande effekter kan uppstå på grund av alltför låsta gränser av annat slag än ekonomiska.

Sedan motionärerna belyst problemet med ett par fall avseende familjebostadsbidrag samt erinrat om den margineffekt som drabbar en folkpensionär med kommunalt bostadstillägg, då han uppbär sidoinkomster, fortsätter de:

Mjukare avtrappning av förmåner vid inkomstökning samt indexreglering är två metoder att reducera verkan av den "negativa marginalinkomsten". Viss dispensmöjlighet från gällande bidragsbestämmelser och systematisk hänsyn till ändrade skatteregler kan också övervägas.

Vi anser att en allmän översyn snarast bör göras av bestämmelserna för de sociala förmåner som är inkomstprövade eller eljest ger påtagliga margineffekter.

Aktuella bestämmelser

Bestämmelser om inkomstprövade sociala förmåner förekommer i ett stort antal författningar, bl. a. följande:

- 1) lagen den 25 maj 1962 om hustrutillägg och kommunalt bostadstillägg till folkpension,
- 2) lagen den 25 maj 1962 angående införande av lagen om allmän försäkring, såvitt avser änkepension efter man som avlidit före den 1 juli 1960,
- 3) kungörelsen den 24 maj 1957 om familjebostadsbidrag,
- 4) familjebidragsförordningen och familjebidragskungörelsen den 29 mars 1946,

- 5) studiehjälsreglementet den 4 juni 1964,
- 6) studiemedelsförordningen den 4 juni 1964 samt
- 7) arbetsmarknadskungörelsen den 3 juni 1966.

Utöver förmåner enligt dessa författningar förekommer åtskilliga förmåner som är inkomstprövade, antingen så att erhållandet av förmånen är beroende av den enskildes inkomst eller att avgiften för förmånen graderas efter inkomsten. Sådana förmåner förekommer inom den statsunderstödda kommunala barnstugeverksamheten, ferieverksamheten för barn och husmödrar samt den sociala hemhjälpen.

Utskottet

I förevarande motion hemställs om en allmän översyn av bestämmelserna om sociala förmåner som är inkomstprövade eller eljest ger påtagliga marginaleffekter. Enligt motionärernas mening kan de nuvarande reglerna leda till att vid ökning av inkomsten förmånen minskas med större belopp än som svarar mot nettinkomstökningen. Översynen bör bedrivas med sikte på att reducera eller eliminera sådana negativa marginaleffekter.

Som framgår av redogörelsen ovan har motionsyrkandet aktualitet för ett stort antal sociala förmåner. Bestämmelser om dessa förekommer i ett flertal författningar av sinsemellan oberoende karaktär, varav en del har tillkommit utan riksdagens medverkan. Som regel torde bestämmelserna vara konstruerade på sådant sätt att någon negativ marginaleffekt inte uppstår vid tillämpningen. I förevarande sammanhang får bestämmelserna emellertid inte ses fristående utan måste betraktas i förening med gällande beskattningsregler. Den negativa effekt som motionärerna påtalar torde vara resultatet av en samtidig reduktion av den inkomstprövade sociala förmånen och en ökning av inkomstskatten. Summan av reduceringen på förmånssidan och ökningen på skattesidan kan, såsom motionärerna anført, i vissa fall överstiga inkomstökningen. En folkpensionär som erhåller hustrutillägg eller kommunalt bostadstillägg kan drabbas av en sådan effekt, om han skaffar sig sidoinkomster. Riksdagen har tidigare i år uttalat att det är angeläget att i möjligaste mån undanröja de ogynnsamma verkningarna av det nuvarande bidrags- och beskattningssystemet i sådana fall och hos Kungl. Maj:t hemställt om skyndsamt utredning av frågan (bevillningsutskottets betänkande nr 2). Riksskattenämnden har också utfärdat nya anvisningar till ledning för taxeringsmyndigheterna angående extra avdrag för väsentligen nedsatt skatteförmåga för folkpensionärer. Även andra fall än de nu nämnda kan förekomma där gällande bidrags- och beskattningsregler kan medföra oförmånliga följder för den enskilde. Att komma till rätta med samtliga dessa fall genom en allmän översyn av det slag motionärerna förordar är enligt utskottets mening knappast möjligt. Om behov av översyn av reglerna om inkomstprövade förmåner anses föreligga, får detta behov i princip tillgodoses beträffande varje förmån för sig. Denna ordning har hittills följts och är för närvarande aktuell i fråga om familjebostadsbidragen.

Med hänvisning till vad utskottet sålunda anfört får utskottet hemställa, att förevarande motion, II:445, inte måtte föranleda någon riksdagens åtgärd.

Stockholm den 7 december 1967

På andra lagutskottets vägnar:

AXEL STRAND

Vid detta ärendes behandling har närvarit

från första kammaren: herr Strand (s)*, fru Carlqvist (s), herrar Lars Larsson (s)*, Edström (fp), Dahlberg (s), Blomquist (h), fru Elvy Olsson (cp) och herr Wirtén (fp);

från andra kammaren: herrar Anderson i Sundsvall (fp), Lundberg (s)*, Rimmerfors (fp), fru Ekendahl (s)*, herr Gustavsson i Alvesta (cp), fröken Wetterström (h), herr Johansson i Södertälje (s)* och fru Svensson (s).

*) Ej närvarande vid utlåtandets justering.